Landskab og geologi

Fra Kirkholt til Tårs følger cykelruten vestsiden af Vendsyssels mest markante bakkeryg, Jyske Ås.

Bakkerne er dannet ved, at indlandsisen i slutningen af sidste istid i en periode havde sin rand her i området. I denne periode skubbede isen som en kæmpemæssig bulldozer store mængder jord sammen til vældige bakkedrag.

Flere steder på strækningen specielt i vestenden af Pajhede Skov, nordvest for Kirkholt og sydvest for Tårs fornemmes, hvordan jordmasserne i Jyske Ås har mast sig ind over de ældre, mere bølgede istidslandskaber mod vest.

Millioner af kubikmeter sand og grus, som smeltevandet fra isen har aflejret i området øst for Kirkholt, er blevet gravet op og anvendt til anlæg og byggeri. De fleste af disse grave er nu lukket og efterbehandlet og anvendes til land- og skovbrugsformål.

Stadig aktiv grusgrav ved Kirkholt

Nordvest for Tårs skifter landskabet brat karakter. I vældige flader breder det sig, så udsigten bliver storslået. I klart vejr kan Rubjerg Knudes lyse sandkransede top tydeligt ses, til trods for at den ligger over 20 km væk.

Selv om disse flader nu ligger mellem 25 og 40 m over havet, består de af havaflejringer. Da isen forsvandt fra Vendsyssel for 10.000 år siden, var landet presset ned af vægten af det isskjold, der tidligere havde ligget kilometertykt over området. Smeltevandet fra indlandsisen fik samtidig verdenshavene til at stige. Derfor trængte et koldt ishav ind og dækkede det meste af området.

Kun de højeste dele af det morænelandskab, som isen havde efterladt, ragede op som øer i dette hav. Ilbjerge, Hjørring Bjerge og Rubjerg Knude fremstår også i dag som markante kontraster til disse flader.

Landskabet, som nu var lettet for isens vægt, begyndte at hæve sig, og de tidligere havdækkede områder blev tørlagt. Vest for Tårs i Boller Kær forsumpede landskabet, så moser dækkede området. Andre steder fik vinden fat i de sandede aflejringer og dannede klitlandskaber, som det er sket i Bagterp Plantage og Skallerup indlandsklitter.

Landskabets anvendelse

Cykelruten går gennem landskaber, der har været beboet og udnyttet af mennesker gennem tusinder af år. Der findes spor fra mange historiske perioder. Fra ruten ses fx gravhøjene Ålborghøj nord for Kirkholt og Lophøj sydvest for Harken Plantage. Større grupper af gravhøje findes ved Boller og Ilbjerge.

Gennem alle perioderne har landbrug været det dominerende erhverv.

I det bakkede landskab mellem Tårs og Jyske Ås findes mange større og mindre områder, der er tilplantet med løv- og nåletræer. Flere af de meget kuperede områder har sandsynligvis aldrig været dyrket på grund af terrænet. Nogle steder kan man have forsøgt opdyrkning og senere tilplantet arealerne med træer.

Flere steder langs ruten ses tilplantninger med juletræer, der er blevet meget populært de senere år. Træerne bliver ofte plantet, netop på disse tørre og sandede jorder, der ikke rationelt kan drives på anden vis.

Nåletræsbeplantning mellem Kirkholt og Tårs

Området mod syd er præget af flere store kvægbrug. Markdriften er derfor domineret af dyrkning af foder til kvæg, bl.a græs, majs og korn som bruges til helsæd. Når kornet høstes til helsæd, høstes strå og kerne sammen, mens det endnu er grønt, hvorefter det ensileres (syltes).

I det flade landskab mellem Tårs og Hjørring er de fleste arealer opdyrket. Selv langs Uggerby Å er det muligt at dyrke jorden, efter arealerne er blevet afvandet.

Selv om engarealerne har langt mindre udbredelse end tidligere, ses flere steder på ruten stadig græssende kreaturer, der ved deres tilstedeværelse bidrager til bevarelse af engene.

Boller Hovedgård

Hovedgården ligger på grænsen mellem Jyske Ås og det lave område omkring Uggerby Å. Hovedgården er opført omkring år 1300. Den nuværende bygning med kvist og tårn er opført i 1800-tallet. Gården drives som landbrug. I området ses flere elementer som er typiske for herregårdsmiljøet.

Til gården hører stor park med allé af elme-, linde- og hasseltræer. Boller Møllebæk løber øst om gården og ender i mølledammen, Boller Sø. Tæt ved Boller lå gårdens vandmølle, der nævnes første gang i 1664. Flere lokaliteter har fået navnet Boller: Boller Plantage, Boller Kær, Boller Mark og Boller Hede. Til hovedgården hører både skov, plantage, hede, mose, eng og marker, og de store herregårdsmarker præger stadig landskabet.

Bollerruten - regional cykelrute 60

Bollerruten, regional cykelrute 60 er en 32 km lang cykelrute, der forbinder Hærvejens cykelrute, national cykelrute 3 ved Pajhede Skov i Jyske Ås, med Tolneruten, national cykelrute 62 ved Hjørring. På strækningen viser blå cykelskilte, som vist på forsiden, vej. Ruten følger grusbelagte mark- og skovveje, asfaltveje med lidt trafik og veje med cykelsti.

En samlet pakke med cykelruterne i Nordjylland kan købes på turistbureauer. Der findes foldere over de fleste af de regionale cykelruter, som udleveres på turistbureauer og biblioteker, samt kan downloades på www.hjoerring.dk.

Bollerruten. 2. udgave, 2015.
Redaktion: Anette Dyremose Hjørring Kommune.
Foto: Nordjyllands Amt.
Forslag til næste udgave af folderen bedes rettet til
Hjørring Kommune på tlf. 7233 3333 ell. hjoerring@hjoerring.dk

Hjørring Kommune

Bollerruten
Regional cykelrute 60

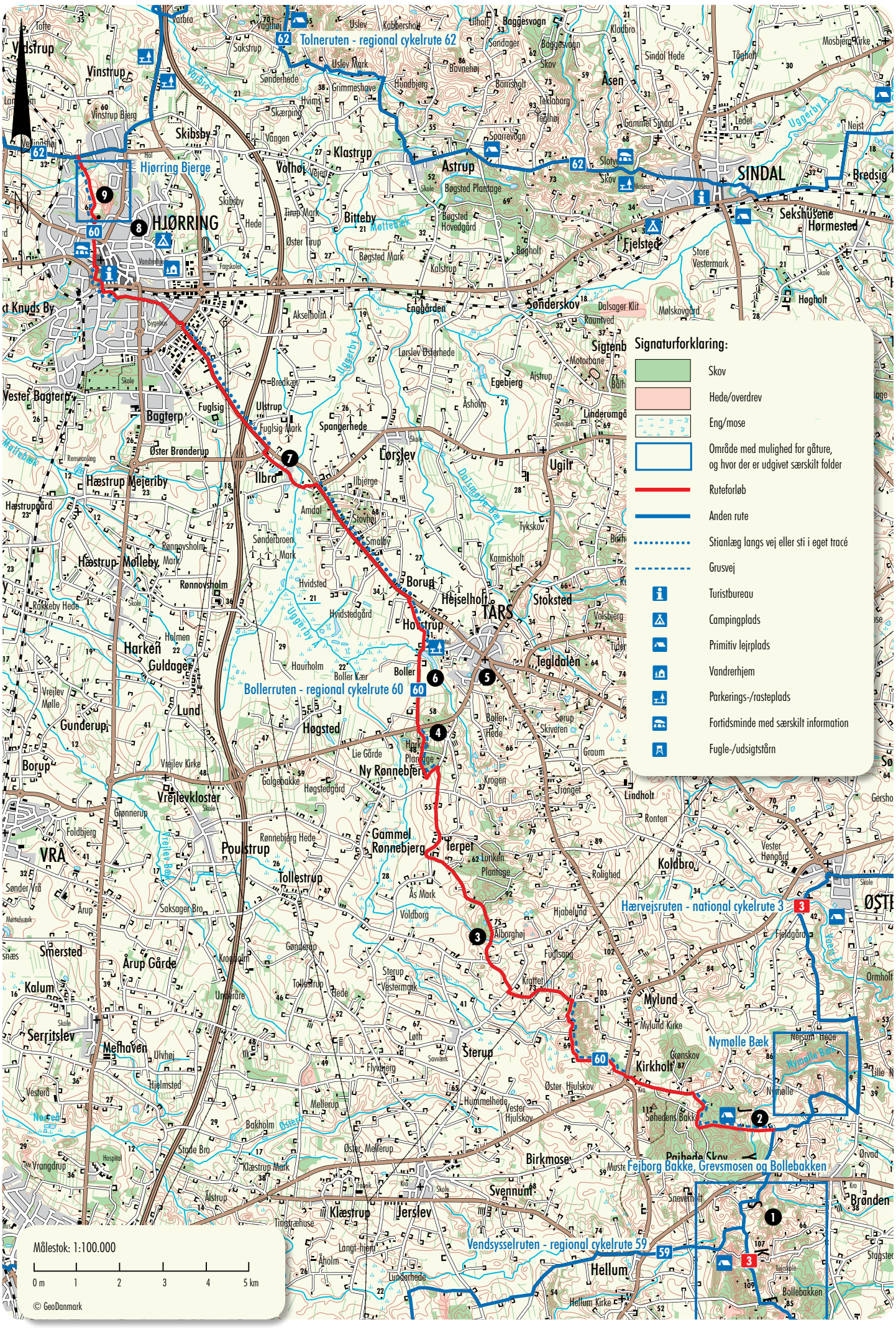

Signaturforklaring:

- Skov
- Hede/overdrev
- Eng/mose
- Område med mulighed for gåture, og hvor der er udgivet særskilt folder
- Ruteforløb
- Anden rute
- Stianlæg langs vej eller sti i eget tracé
- Grusvej
- Turistbureau
- Campingplads
- Primitiv lejrplads
- Vandrerhjem
- Parkerings-/rasteplads
- Fortidsminde med særskilt information
- Fugle-/udsigtstårn

1 Jyske Ås. Større naturområde, der er forbundet med en 32 km lang cykel- og vandresti, Jyske Ås Stien, som er en del af Hærvejen. I Jyske Ås findes næsten alle Vendsyssels naturtyper, samt et stort netværk (Oplevelsesbæltet) af faciliteter for turister og naturelskere. Der foreligger turfoldere over Jyske Ås Stien samt over delområderne Fejborg Bakke mv. og Nymølle Bæk.

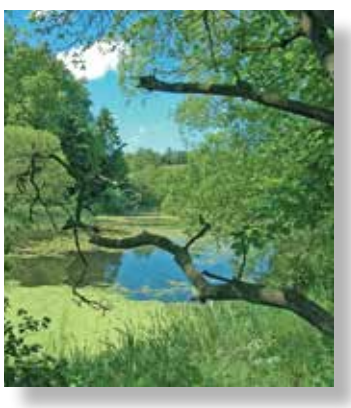

Ottemosen nord for Dronninglund

2 Lunken i Søheden Skov. Ved Lunken er der faciliteter til picnic, overnatning, leg og fitness. Langs de afmærkede stier er naturoplevelser og naturoplysning let tilgængelige i skoven, som drives bæredygtigt.

3 Bøgebæk. Flot dalslugt mod vest med overdrev, krat, vandløb og mose på grænsen mellem Brønderslev og Hjørring kommuner.

4 Egekrat. Krattet på dette sted er et lille egekrat, hvor egene er overgroet med Vild Kaprifolie.

5 Tårs Kirke. Kirken er bygget omkring år 1200 med apsis, kor og skib. Den oprindelige romanske del af kirken er blytækket, mens den del af skibet, der har tegltag, efter alt at dømme er underdelen af et tårn fra omkring 1300. Den er bygget af granitkvadre, men ved de talrige omsætninger af murene er der i vid udstrækning anvendt teglsten. Murene er senest blevet istandsat 1990-94. I samme periode blev kirkens indre farvesat af kunstneren Poul Winther fra Skagen.

Foto: Niels Clemmensen

6 Boller Sø. Søen blev drænet i 1916-18. Herefter blev arealet brugt til græsning og kartoffeldyrkning. I 1978 blev søen genskabt af Hjørring Kommune. Søen har en god bestand af især bækørreder. Ved søen ses forskellige fugle, bl.a mange ænder, men også Toppet Lappedykker og Fiskehejre kan observeres, og om vinteren kan man være heldig at se Vandstær ved udløbet. Der er indrettet rasteplads for cyklister med borde, bænke, grill og vand.

7 Ilbro. I Ilbro krydses Uggerby Å, som er ca. 100 km lang. Åen har sit udløb ved Tversted. Ved Ilbro er åen bred og langsomtflydende. Mod syd er der en flot udsigt over engarealerne. Længere mod vest ligger det nedlagte teglværk og teglværkssøen.

8 Hjørring. De lette jorder på bakkeøen var tidligt opdyrkede, og byen rummer flere velbevarede rester af jernalderfolkets bosættelse. Byens betydning i middelalderen afspejler sig i tre romanske kirker, opført med et stenkasts afstand. Hjørring var dengang både kirkeligt og administrativt centrum og blev købstad allerede i 1243. Tidlige industrielle anlæg var brænderier, farverier, rebslagerier og efter jernbanens etablering i 1871 også jernstøberier, spinderier, bryggeri og slagteri.

9 Hjørring Bjerge. Fredet område, som består af lyng- og gyvelbevoksede bakker med krat af eg, pil og bævreasp. Fra Bellevue, områdets højeste punkt 62 m over havet, er der et flot udsyn, bl. a til Rubjerg Knude. Cykelruten følger den gamle kirkesti vest for Hjørring Bjerge.

Publikums færdsel

Når du cykler på ruten, bør du tage disse hensyn:

Gå ikke ind på dyrkede marker. - Tag al affald med dig. - Tag hensyn til de mennesker, der ejer og lever af naturen.

Al færdsel sker på eget ansvar. Hvis man vælger at forlade ruten, gælder naturbeskyttelseslovens almindelige regler for færdsel og ophold.

Overnatning i det fri

Ud over de viste campingpladser og primitive lejrpladser findes billig overnatning på naturlejrpladser og teltpladser. Se mere på www.udinaturen.dk og www. nordjylland.friluftsguiden.dk